

SOOLO

Särav igiliikur

Laine Leichter

LEMBI METS

Kui kuulete koridoris kiiret kontsaklõbinat, liigub seal suure tõenäosusega Laine Leichter – üks meie keelpillipedagoogika keskseid figure, kes on tšelloõpetajana töötanud üle kuuekümneme aasta. Praegu õpetab Laine 85-aastasena ikka edasi Tallinna Muusikakeskkoolis ja väsimuse märke pole näha. Tema üks põhiomadusi on elavus ja liikuvus, ta pigem jookseb kui käib ja kummardub välkkiirelt mahakukkunud eset üles võtma. Üle paarikümne aasta tagasi püüdis ta keelduda väikest Henry-David Varemast oma õpilaseks võtmast, kuna vanus olevat juba selline... Õpetaja veendi ümber ja nüüdseks on Varena juba hulk aastaid Eesti esitšellist, Laine noorim õpilane on aga praegu üheksa-aastane.

Laine, kust võtad sa oma jõu?

Olen ju Kaksik, mul on nii palju huvisid! Olen alati imestanud, kui keegi kurdab igavust. Mul pole ialgi igav olnud, alati on aega puudu ja mitte kunagi üle. Kogu aeg on midagi tegemata või pooleli. Samas elan praegu üksi ja pean ise kõigega toime tulema. Võib-olla kui keegi kangesti poputaks, oleks lugu palju halvem!

Kuidas sinust õieti muusik sai?

Minu isa oli insener ning Riia ja Harkovi konservatooriumis viiulimängu õppinud. Minu seitsmenda eluaastani elasime Tartus. Õhtuti toimusid meil kodus isa juhutatud sümfoniettorkestri proovid. Mäletan sellest ajast, kuidas mängisin toas oma lemmiku, ahviga (just nimelt, minu tütrele seevastu oli üksteist karu!) ja isa kõrvaltoas harjutas Paganini kontserti. Kunagi hiljem püüdsin sama teost ka tšellol mängida. Ema vend, hilisem soome-ugri keelte professor, õppis ülikooli kõrvalt muusikakoolis ja käis meil klaverit harjutamas. Vahel tohtisin talle mõnda bassi kaasa mängida. Ema oli mul kodune, aga käis ka klaveritundides.

Kui olin neljane, viis ema mind Tiina Kapperi tantsustuudiosse balletti õppima. Juba varsti esinesin Vanemuise laval ja 1926. aasta suvel käisin isaga ringreisil Lõuna-Eesti keskustes, kus tema mängis viiulit ja mina esinesin balletinumbritega.

Sügisest 1926 asusime elama Tallinna. Siin läksin tantsima Galina Tšernjavskaia balletistuudiosse ja kui sain kümme, alustasin ka tšelloõpinguid Tallinna Konservatooriumi nooremal kursusel professor Raymond Bööcke juures. Veel mitu aastat käisin korraga kolmes koolis, aga kui 13-aastaselt olin sooritanud katsed ka Estonia teatri balletitruppi, pidin lõpuks ikkagi valima. Nii ma siis “uppusin” muusikute maailma.

Millisena mäletad oma lapsepõlveaegset atmosfääri? Jõudsid kaksikümne üks aastat elada ja hulk aastaid õppida toonas Eesti vabariigis.

Minu isa oli pärit Viljandist ja ema vanemad elasid Tartus. Vanaema oli nooruses mõisa toatüdruk, vanaisa samas tallmeister ja aednik, aga ka suur laulumees ning jutuvestja. Vanaema ise oli üks kolmeteistkümnest lapsest, kelle elusaatused erinesid nagu päev ja öö: kes pidas talu, kes oli vaene vallasema, kellele kuulus suur maja ning restoran, kes oli turul müüja... Minu lapsepõlvesuvede muinasmaa oli neist vanema venna suures talus Lõuna-Eesti imekaunil kuppelmaastikul. Talu õuest voolas läbi veerikas oja. Joogivett toodi allikast. Oli palju hobuseid ja suured karjad igasugu loomi jne.

Käisin samas umbes kolmkümmend aastat hiljem: kõik oli nii väikeseks jäänud ja räämas. Eesti vabariigi lõpupoole läksid paljud piimameiereid pankrotti ja see talu koos nendega.

Tallinna oli 1920. aastatel väga raske korterit saada. Algul elasime Kunderi tänaval “säärvandiga” toas. Peale mitut vahetamist samas majas saime lõpuks kahetoalisse korterisse. Meie kandis elas väga erinevaid inimesi, muuhulgas ka Alumäede perekond ja Tamarkinite pere, kelle tütar oli üliandekas pianist. Tallinnas kasutati veel 1930. aastatel petrooleumilampe ja vooimeest nii nagu Tartuski.

Eesti vabariigis oli tugev varanduslik kihistumine ja poliitiline lõhestatus, kuhu olid kaasa kistud ka lapsed. Minu sõbranna, hilisem muusikateadlane Ofelia Tuisk, oli vangis istuva kommunisti tütar. Samas klassis oli kommunistide “verivaenlane”, hilisem tuntud viuldaja Zelia Anton-Aumere. Kummalgi olid oma pooldajad, tingituna perekondade hoiakutest ja poliitilisest olukorrast. Oli juhus, kus klassijuhatajale tehti sünnipäevaks oma klassi poolt kaks eri kingitust ja kui keegi juhtus “vas-

taspoole” lauda puutama, pühkis ta end demonstraatiivselt “puhtaks”...

Hiljem kutsus aga Zelia mind tšellot mängima oma tädi Hilda Gleseri lastelavastusse “Kakaduu ja Kakadaa”. Peaosades olid Ellen Liiger ja tuntud näitleja Jungholzi poeg Tarmo. Esimeses vaatuses mängisime rõdul, tiirooli rahvariites; teises oli Zelia kärbeseseen ja mina rohutirts. Selle lavastuse järel oli mul vaba pääs kõigile Estonia etendustele. Esimese Eesti vabariigi lõpuks oli mul nähtud kolmkümmend ooperit, neist esimest, “Tannhäuserit”, külastasin 10-aastasena.

Isa töötas mul sel ajal sõjaministeeriumis insenerkonstruktorina ja mängis õhtuti kinodes (tollal mängis tummfilmidele saateks elav triokooseis). Hiljem mängis ta õhtuti restoranides ja kogu aeg Kammermuusika Seltsis kammerorkestris, kvartetis ning esines ka solistina. Ka minu esimesed kvarteti-mängu kogemused olid koos sealsete vanahärradega.

Vene piir oli esimese Eesti vabariigi ajal täiesti suletud. Kaupa oli meil siin küllalt saada, olnuks vaid piisavalt raha. Reisida sain paar korda: esinesin kord Riias ülemaailmsel Punase Risti kongressil ja preemiaks esinemiste eest Meremeeste Kodus (nii tantsu kui mänguga) sain sõidu Helsingisse. See toimus rannalootsiga hirmsas tormis! Unistus gümnaasiumi lõpetamise puhul Rootsi sõita jäigi aga siis rahapuuduse tõttu vaid unistuseks.

Teatris ja kontserdisaalis riietuti tollal pidulikult. Gümnaasiumiõpilastel oli koolivorm, igal koolil oma. Selles sa just-

Kümneaastase tantsijatari stiilipuhas “pääsuke” 1929. aastal.

kui esindasid oma kooli, vastutasid oma käitumise eest, jäid aga ka kauem nooreks. Praegu näevad paljud 3.–4. klassi tüdrukud välja kui mingid salongidaamid, polegi nagu enam midagi ees...

Mis teie kodus veel tehti peale musitseerimise?

Meie isaga olime suured loodusearmastajad. Isa pani ise kokku mootorratta, millega väga palju ringi sõitsime. Ta monteeris ka esimese raadio, siis sai kuulata valikuliselt Euroopa suuremaid raadiojaamu.

Sai tellida välisajalehti ja raamatuid. Raamatud olid kallid nagu praegugi, kuid minu Tartus elav ris-

tiisa tellis mulle nii ajalehti, ajakirju kui raamatuid, ka saksa- ja ingliskeelseid, sealhulgas paljut muusikasse puutuvat. Tollal lugesin esmakordselt ka Karl Leichterit “Wagnerit” ja koguni kirjutasin selle kohta essee, teadmata sealjuures Leichterit endast midagi.

Lugesin üldse palju ja olin pidev kunstinaitude külastaja.

Kui tulid esimesed televiisorid, siis isa tegi ka selle ise valmis. Naabrid käisid igal õhtul TV-programmi vaatamas...

Kuidas Karl Leichteriga kokku saite?

Tema juures ma ei õppinud, sest kõik kõrvalained olid mul aegsasti sooritatud, kuid pärast minu konservatooriumi lõpetamist 1942. aastal said meist ju kolleegid, kuna hakkasin kohe sealsamas õpetama. 1945 abiellusime.

ELULUGU

Laine Leichter (Siim) sündis 8. juunil 1919. aastal Harkovis. Tema isa Hans Siim sattus Harkovisse sõja tõttu Riias, kus õppis konservatooriumis viiulit. 1920. aastal asus perekond Eestisse. Tšellomängule õhutas Laine isa, kes tõi koju väikese pilli ja soovitas tütrele proovida. Esimeseks õpetajaks oli Karl Bachblum, toonane Estonia teatri tšellorühma kontsertmeister. Pärast poolt aastat õppimist Bachblumi juures, 1929. aastal, astus Laine Siim Tallinna Konservatooriumi professor Raymond Bööcke tšelloklassi. Kui professori tervis mõned aastad hiljem halvenes, jätkas ta õpinguid August Karjuse juures, kes oli

samuti pärit Bööcke klassist.

Bööcke oli poola päritolu tuntud Peterburi tšellisti Alexander Wierzbilowiczi õpilane, viimane omakorda õppis vene tšellokooli rajaja Karl Davõdovi juures. Nii näeme selgesti, et suurelt osalt Laine kaudu on meie tšellomäng seotud ka vene tšellokunstiga.

Juba Karjuse õpilasena püüdis tütarlaps veel edasi käia oma professori juures, kes oli kolinud oma Pärnu-koju, ent see osutus liialt keerukaks. Professori surmani oli Laine aga temaga kirjahahtuses.

Üks Laine Leichterit imeväärsemaid omadusi on tema tahe ja võime hoida sooje suhteid peaaegu kõigiga, kellega ta on elus kokku puutunud – tema sõbrad

ja sugulased, tema õpetajad ja kõik õpilased, aga ka paljude õpilaste vanemad ning lisaks veel abikaasa Karl Leichterit tutvusringkond, muusikateadlased, Karli õpilased.

Iga aasta 8. juunil on Laineil “lahtiste uste päev” ja ma ei liialda, väites, et sel päeval astub tema juurde sisse kümneid inimesi. Koosviibimiste järel saab külalilne sageli sünnimusest mõne foto mälestuseks. Vaadates Laine kodus fotoalbumite virnu ja kirjade kuhjaid, kõik hästi korrastatud, näib, et tal peab küll kloon (või ka mitu) olema, et seda kõike jõuda.

1938, seega kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist, asus noor tšellist tööle Töölisteatri orkestrisse, 1940. aastal aga Ringhäälingu orkestrisse. Paralleelselt

Kirjelda, palun, õhkkonda tollases konservatooriumis ja ka kultuurielu.

Vanemad professorid olid enamasti saanud hea hariduse Tsaari-Venemaal või Saksamaal. Mulle tundub, et muusikat õppima tulid tollal need, kes seda ikka tõesti väga tahtsid. Minuga samaaegselt õppis tšellot näiteks üks 30-aastane, väga kirju seltskond oli ka rühmatundides. Orkester oli ühine. Vahel istusin ainsa tšellolistina üliõpilaste seas, sest paljud vanemad õpilased käisid ju juba tööl. Põnev oli püüda olla tasemel!

Pidulikel koosviibimistel olid koos õpilased, üliõpilased ja professorid. See oli tore, innustav, uhke just noorele.

Eks muidugi oli ka õppejõudude hulgas igasugu "kujusid". Kõik on inimesed, igaüks neist omamoodi, nagu see alati on olnud ja saabki alati olema.

Kultuurielu oli elav. Kadriorus, Pärnus, Haapsalus tegutsesid suveorkestrid. Vanemuises toimusid aiasümfooniakontserdid ja väga populaarsed kammermuusika kontserdid. Linnades mängiti kodudes palju kammermuusikat (eriti tegid seda muidugi sakslased); maakeskustes olid väikesed puhkpilliorkestrid ja mängust tunti, ka olenemata tasemest, tõelist rõõmu.

Tallinnas käis esinemas väga palju maailmakuulsusi: Prihoda, Elman, Navarra, Maréchal, Ida Haendel jpt. Kontserdiarvustused ilmusid enamasti ülejärgmisel päeval ja mitmes eri väljaandes, vahel oli isegi samas lehes mitu erinevat arvamust. Loomulikult sarjati ajakirjanduses valitsustegelasi, just nagu praegugi. Maailm oli mitmes mõttes avatud. 1921–1939

Isa ja emaga.

käis kümneid muusikuid end Lääne-Euroopas täiendamas, küll Londonis, Berliinis, Viinis, Budapestis, Roomas, Milanos, Pariisis, Amsterdamis...

Tallinnas oli vene teater ja vene gümnaasium, saksa teater ja gümnaasium ning juudi gümnaasium, kus tehti ka etendusi. Kõigis neis olen mängimas käinud.

Saksa gümnaasiumi ja eesti gümnaasiumi poisid olid enamasti vaenujalal. Ju siin mängis mõlemapoolselt oma osa vanemate ning vanavanemate "pärandus"

(parunid ja mõisaorjad). Ühte löömingut eesti ja saksa poiste vahel nägin pealt trammis.

Mida sulle tähendas aasta 1940, kas sul polnud põgenemismõtteid nagu paljudel teistel?

Algul ei olnud kellelgi põgenemismõtteid, keegi ei osanud aimata, mis tegelikult juhtuma hakkab.

Kommunistid ja juudid põgenesid ka ida poole. Pärast Tallinna pommitamist 1944. aastal taotleti Raadio sümfooniaorkestri täies koosseisus lääne poole ümberasustamist, kuid see ei teostunud. Siis juba võitles igaüks enda eest ise. Paljud jõudsidki lääne poole, osa põgenejate laevu sai pommitabamuse ja mõnel see ettevõtmine mitmetel põhjustel ei õnnestunud.

Mulle tähendas see aasta, nagu ka järgmised, tohutult palju esinemisi: solistina orkestri ees, esinemisi klaveriga ja kammeransamblites, segakavades ja raadiosaadetes, võimuvahetustest hoolimata. Muide, olin sõja ajal ka Salzburgi kursuste nimekirjas, ent sinna jäi minemata, sest rinne liikus nõnda edasi, et löi-

töö ja õppimisega konservatooriumis esines Laine Siim avaliku muusikaelu kontsertidel solistina (ka orkestri ees) ning erinevates ansamblites.

Praegu on Leichter korduvalt ilmutanud kahetsust, et pole enam kena kommet koorikontserte pikkida soolonumbritega, nagu see oli reeglilik esimese Eesti vabariigi ajal. Kooride kontsertidelt ei puudunud tollal kunagi instrumentaal- ja laulusolistid või instrumentaalansamblid.

Konservatooriumi lõpetas Laine Siim 1942. aastal ja kohe paluti tal samas õppejõuna jätkata. Ehkki ta oma sõnul polnud üldse plaaninud õpetajaks hakata, nõustus ta pakutud kolme noormeest vastu võtma. Nood võeti aga 1944. aastal sõjaväkke.

Sõja lõppedes kutsus rektor Vladimir Alumäe Laine Leichterit taas konservatooriumi õppejõuks.

Pisut hiljem toimus asutuse jagunemine astmete järgi ning tekkisid lastemuusikakool ja muusikakool. Konservatooriumi kõrgem aste jäigi konservatooriumiks, kus õpetas edasi Karjus, Leichter tegeles noorematega.

1964. aastal asutati Tallinna Muusikakeskkool, mille eeskujuks on Venemaa nn *desjatiletka*'d ehk konservatooriumide juurde kuuluvad spetsiaal-muusikakoolid. Selles koolis on Leichter töötanud asutamisest kuni tänapäevani. 1968. aastal lahkus ta Estonia teatri orkestri tšellorühma regulaatori (kontsertmeistri abi) kohalt, kus oli töötanud 1953. aastast, et täielikult õpilastele pü-

henduda.

Mida tähendab "pühenduda täielikult õpilastele"? Leichteril puhul tähendab see peaaegu kogu oma aja andmist õpilaste käsutusse, ka puhkepäevadel ja koolivaheaegadel; kavade kokkuotsimist öötundidel, sõite mööda konkursse, festivale ja kontsertreise ning pidevat mõtlemist kõigele, mis on seotud tema õpilastega nii olevikus kui ka minevikus ja tulevikus. Aga ta ootab ka vastu: ette valmistamata pole tema juurde mõtet tundi minna. Poolikut tööd Leichter ei salli, nagu ka ebatäpsust. Ta võib tundide ja päevade kaupa kõike üle lihvida, kuni soovitud tulemuseni. (Sama olen tundnud ka seda kirjatööd kokku pannes!)

Sõjajärgsed rasked ajad ei hellitanud ka Leichterite perekonda. Karl Leichter,

kas tee ära.

Kuidas mõjutas olukord okupatsioonide ajal sinu nüüdset tööd?

Poliitiline olukord oli okupatsioonide ajal masendav. Ajakirjandus (sh kontserdiarvustused) oli pideva tsensuuri all. Kirjutisi muudeti suvaliselt. Polnud probleemiks kirjutaja mõtted hoopis pahempidi pöörata. Ka heliloomingus oli dikteerimisi. Suhteliselt kõige paremas olukorras oli muusika interpretatsioon.

Saksa okupatsiooni ajal olid keelu all juudi soost heliloojad ja Nõukogude tagalas viibijad. Kunagi mängisin üht Eugen Kapi pala, siis pandi kavalehele tema nime asemele kolm risti! Nõukogude Liidus olid teatud ajal põlu all Šostakovitši helitööd. Hiljem, 1980. aastatel Rostropovitši õpetajast Kozolupovist välja antud raamatus puudub tema silmapaistvaima õpilase Rostropovitši nimi üldse.

Nõukogude Vene valitsemise ajal sõitsin palju ringi mööda Nõukogude Liitu. Käisin Moskvas,

Keelpillidaamid Zelia Aumere, Laine Leichter ja Carmen Prii.
FOTOD ERAKOGUST

Leningradis, Kiievis, Minskis, Riias, Vilniuses, Kaunases pedagoogilistes komandeerin-gutes, kuulasin tunde, seal-seid eksameid ja konkursse. Hiljem osalesin ka žüriides. Leningradi sai tihti sõidetud sümfooniakontsertidele. Olen seal kuulanud parimaid orkestreid, aga ka soliste: Pierre Fournier'd, nüüd hiljem Yo Yo Mad.

Leningradi filharmoonia kontsertidel võis kohata vene endist aristokraatiat, tunneta vana kultuuritraditsiooni. Meie asume ida ja lääne ristumiskohas ja seetõttu on meil olnud võimalus mõlemalt poolt üle võtta parim.

Mida pead õpetaja omadustest kõige olulisemaks?

Mõistmist ja kannatlikkust. Igal juhul – erialast taset ja kogemusi, aga eelkõige armastust ja hoolimist eranditult iga õpilase suhtes.

Küllap on jälje jätnud ka lapsepõlves õpitud ballett. Praegugi püüan (ärge naer-ge) vahel oma õpilastele ette tantsida. Mul on pidev ja mitmekülgne huvi muusika vastu, kopperdasin alati läbi kõigi oma tšellopalade saated. Olen tundnud suurt naudingut Beethoveni "Pateetilist" sonaati "aeg luubis" mängides.

Eesti juhtivaid muusikateadlasi, vallandati töölt. Sel perioodil jäi pere sissetuleku-te hankimine Laine õlule. Ta meenutab tänutundega Lydia Austerit, kes lubas tal töötada Raadio sümfooniaorkestris nii, et tšellist oli kirjas tagumise puldi mängijana, ent tegelikult mängis teises puldis ja sai ka vastavat palka. Karl Leichter sai mõne aja pärast tutvuse kaudu tööle autoremonditöökohta (*sic!*), hiljem töötas Teede ja Sildade Trustis. Veel hiljem õnnestus tal (taas tuttava abiga) pääseda tööle raamatukokku ning sealt juba konservatooriumi tagasi.

Kogu oma pika ja keerulise elu juures on Laine ikka jäänud reipaks ja naeratavaks. Ühes varasemas intervjuus on

ta öelnud: "Püüan tumedaid laike võimalust mööda roosamaks värvida ja hiljem selgub, et need polnudki päris mustad!" Nii otsib ta elust värve ja leiab neid kogu aeg, värvides ka paljude teiste inimeste elusid. Võtkem seda kui hindamatut kingitust.

Laine Leichter õpilastest on olnud ka pärast tšelloõpingute lõpetamist muusikaelus tšellistidena kaasalõjad Toomas Velmet, Toomas Tummeleht, Ene Mägi, Andres Einasto, Tõnu Ling, Tiina Mäsak (Saareväli), Mai Rõuk, Vambo Pikknurm, Teet Järvi, Peeter Klaas, Lembi Selberg (Mets), Reet Auli (Mets), Andres Narma, Mart Laas, Ülle Hahndorf, Aare Tammesalu, Tõnu Jõesaar, Urmas

Tammik, Eva Saareväli, Henry-David Varema, Raul Seppel, Kristjan Saar, Oliver Ott, Enno Lepnurm, Caspar Lootsmann, Margus Uus, Kaido Kelder, Marius Järvi, Silver Ainomäe, Villu Vihermäe, Andreas Lend. Teistel erialadel töötavad Kaido Kuusik, Kiira Helk (Tent), Mati Lukk, Kaido Suss, Tarmo Velmet, Imre Eenmaa, Liivi Remi (Listra).

Nimestikku võiks täiendada paljudega, kes on küll Laine juures õppinud, kuid valinud hiljem teise töö. Praegu on Lainel neli õpilast.

Õpilastele tahan anda vastavalt nende arengu võimalustele põhitõed. Edasi lähivad nad ju maailma laiali ja igaüks leiab oma tee, jälle oma isiklikele võimetele ja eeldustele vastavalt. Enda kiituseks: arvan, et suudan igast inimesest, tema eripärast aru saada või vähemalt püüan aru saada. See “mitmekesisus” teebki elu huvitavaks.

Aga õpilase omadustest?

Mina ei ole ühegi “metsinimesega” kokku puutunud. Muusika õppimisel peavad olema muusikalised algelised eeldused. Edasi hakkavad mõjutama ümbruskond – kas toetav, mittetoetav või liiga nõudlik. See on nii peen ja tundlik kooslus, iga juhtum on omaette fenomen. Väga silmapaistvad n-õ imelapsed võivad kaduda, mõni aeglaselt arenev laps jõuab hiljem heale tasemele... oleneb lõpmata paljudest asjaoludest. Juhendada on muidugi kergem, kui laps on vastuvõtlik.

Tehnika on õppimisel loomulikult vältimatu vahend, aga see peaks olema nii nagu liikumine, käimine, rääkimine: me ei mõtle ju, kuidas see toimub. Siis on fantaasia vaba ja sisuline lähenemine tehnilistest probleemidest segamata.

Mis sind muusika kõrval veel rõõmutab?

Armastan värve, laiemas mõistes: vaheldust ajastutes, stiilides jne. Nii nagu talv on vahepalaks, et jälle kevadest rõõmu tunda.

Lapsest peale käisin väga palju kontsertidel ja muusikateatris. Kooliajal külastasin kõiki kunstinaütusi ja reisidel juuba hiljem võimalikult kõiki kunstimuseume. Minu lemmikuteks on impressioonistid ja hea moodne kunst, kuid mitte see kõige tänapäevasem. Tänapäeva kunstilooming on nagu käärinata vein. Puudub selekteerimine: pakutakse erakordselt väärtuslikku ja kuhjaga pealispinnalist.

Kas tunned vahel uhkust oma senise elutöö üle? Põhjust ju oleks.

See küsimus on naerukoht. Oma nn elutööga olen hädas nagu teistegi töödega, neid huvitsid on mul liiga palju... Just nüüd oleks ikka ja veel nii lõpmata palju öelda!

Aga uhkust... No rõõmu tunnen ikka oma endisi õpilasi mängimas nähes, samuti kõiki minu tublide õpilaste õpilasi. Ja kõik mu “lapsed” on mulle väga lähedaseks jäänud.

A A R I A

Milline muusika kõnetab kuulajat?

MIRJAM TALLY

Muusika kirjutajana ja muusikast kirjutajana olen endalt sageli küsinud, milline muusika kõnetab kuulajat. Tähtis pole isegi stiil, vaid väljenduslaad. Mis on muusika juures see, mis inimesele hinge ja korda läheb, mis ei jäta teda külmaks ja ükskõikseks? Kas selleks piisab puhtemotsionaalsest muusikaelamusest või on vaja rohkem n-õ head käsitööd, et tunda imetlust ka selle üle, kui suurepärase vormi on leidnud hea idee?

Tänapäeva maailma keerlevas virvarris on muusikal raske olla kõnekas, pugged hinge, liigutada, korda minna. Laiemalt õnnestub see ehk põhiliselt sentimentaalsel poplaulukestel ja tümpsul. Sest massikultuur kujundab oma väärtushinnangud, mille järgi joonduda. Ja paraku ka joondutakse. Ning mis seal salata, väärtushinnangute kujundamisel on oluline roll meedial, mis paraku puhub aina suuremat ja kollasemat “mulli”. Möödaski on see aeg, kus pööbel tänavarentslis laulis järele kuulsaid ooperiaariaid. Asi on ka selles, et kuulaja ei tea head ja kõnekat taga nõuda, kui tal ei ole selle olemasolust aimugi. Ja just siin oleks (muusika)ajakirjanduse roll talle sellekohast teavet pakkuda. Hea – ka muusikaline – käsitöö on teed andnud poolfabrikaatidele, ebaisikulisele “masinamuusikale”, nii nagu ka heast muusikaelamusest kirjutamisele peab ajakirjanduses eelistama värvilisemat, skandaalsemat, kiitma takka meedias tuntuks paisutatud nimedele. Paraku eelistab hea muusik mõne lolli skandaaliga mitte silma paista. Muusika kõnelgu ise enda eest.

Muusika on ikkagi eelkõige emotsionaalne kunst, ja minu meelest jääb emotsionaalne kogemus sellest siiski kõige tähtsamaks. Kui sinna liita veel meisterlik käsitööoskus, olgu siis helilooja panus või interpretatsioon, siis võib see elamust veelgi võimendada. Käsitööoskus ilma erilise ideeta jätab külmaks. Ja sellist muusikat on palju. Tähtis on isikupära, aga omanäolisuse otsimine ei tohiks muusikast välja destilleerida emotsionaalset tasandit. Selline helikunst on lihtsalt steriilne. Paraku on seda tänapäeva süvamuusikas väga palju. Steriilsed, emotsioonitud helikombinatsioonid. Üks asi on tõesti see, et tänapäeva nihestunud pluralistlik maailmapilt kajastub ju mis tahes kunstiteoses, aga kunstikunsti looja ja publiku vahel kipub venima liiga laiaks. Ja nii luuakse lõpuks vaid iseendale ning paarile asjaga kursis olevale spetsialistile. Iseenda tarkuse ja keerukusega eputamine, mida selline asjasse pühendunute looming ju sisuliselt on, ei tohiks nii kaugele viia, et lõpuks keegi midagi aru ei saa. Tihti saad jazz-, rock- ja rahvamuusika kuulamisest suurema elamuse, sest seal on emotsionaalne tasand palju kordi olulisem ja kõnekam. Miks nii?

Seega äärmused, “müüginumbrikunst” või ka liigne spetsialiseeritus on mõlemad ummikteed: mis mõeldud kõigile, ei kõlba lõpuks mitte millekski. Suletud ringist aga kunst ei väljugi. Kuldne ja kõnekas kesktee kulgeb seal äärmuste vahepeal.

